

УДК 658:621 (477.43)

АНАЛІЗ РОЗВИТКУ ГАЛУЗІ МАШИНОБУДУВАННЯ В ЕКОНОМІЦІ ХМЕЛЬНИЦЬКІЙ ОБЛАСТІ

Досліджено місце машинобудування в економіці Хмельниччини. На основі статистичних даних проаналізовано динаміку основних показників розвитку машинобудування Хмельницької області за 2001–2010 рр. Визначено основні чинники впливу на розвиток галузі.

Ключові слова: виробництво, потенціал, експорт, імпорт.

У розвитку економіки Хмельниччини значна роль належить промисловості, яка формує виробничий потенціал країни і в якій зайнято більше п'ятої частини найманих працівників. Промисловість об'єднує кілька десятків галузей, серед яких найбільш розвинутими є легка промисловість, виробництво харчових продуктів, лісова і деревообробна промисловість, електроенергетика, машинобудування та металообробка. Важливе місце серед галузей промисловості в Хмельницькій області займає машинобудування. Підприємства цієї галузі випускають верстати, ковальсько-пресові машини, трансформатори, сільськогосподарські машини, технологічне обладнання для переробних галузей агропромислового комплексу, кабелі, електротехнічні вироби тощо. Виготовляючи продукцію, машинобудівні підприємства сприяють не лише підвищенню її конкурентоспроможності та стабільному розвитку інших галузей, але й зміцненню економіки країни загалом. Саме тому надзвичайно актуальним є дослідження розвитку машинобудівної галузі.

Сучасний стан, проблеми розвитку машинобудування, основні напрями їх вирішення в сучасних умовах господарювання досліджували Б. М. Данилишин, В. А. Романенко, Н. В. Тарасова [1], О. О. Шапуров [2] та інші.

Метою статті є аналіз основних показників розвитку машинобудування Хмельниччини за 2001–2010 роки та визначення факторів впливу.

На Хмельниччині машинобудування є одним з основних видів промислової діяльності. Основними машинобудівними підприємствами Хмельницької області є ДП “Новатор”, ПАТ “Укрелектроапарат”, ВАТ “Темп”, ДП “Красилівський агрегатний завод”, ПАТ “Красилівський машинобудівний завод”, Волочеський машинобудівний завод ПАТ “Мотор Січ”, ТДВ “Кам’янець-Подільський електромеханічний завод”, ВАТ “Старокостянтинівський завод “Металіст”” та інші. Вони виготовляють продукцію не лише для потреб народного господарства, а й для експорту в Німеччину, Російську Федерацію, Білорусію, Угорщину, Молдову, Чехію, Австрію, Словаччину, Казахстан, Узбекистан, Туркменію [3].

Кількість суб'єктів господарювання, які здійснюють свою діяльність у галузі машинобудування в Хмельницькій області, за даними Єдиного державного реєстру підприємств та організацій України (ЄДРПОУ), за 2002–2010 роки (на початок року) представлено в табл. 1 [4].

Таблиця 1

Кількість суб'єктів за ЄДРПОУ в машинобудуванні на Хмельниччині

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Машинобудування	451	465	472	472	457	445	431	420	417
Виробництво машин та устаткування	236	241	245	244	241	228	215	208	202
Виробництво електричного, електронного та оптичного устаткування	185	190	190	190	197	196	194	192	194
Виробництво транспортних засобів та устаткування	30	34	37	38	19	21	22	20	21

Як видно з табл. 1, на Хмельниччині найбільша частка підприємств машинобудування займається саме виробництвом машин і устаткування, а найменша — виробництвом транспортних засобів та устаткування. Так, на початок 2010 року виробництвом машин і устаткування займалися 48,4 % підприємств машинобудівної галузі, виробництвом електричного, електронного та оптичного устаткування — 46,6 %, а виробництвом транспортних засобів та устаткування — лише 5 %. За 2002–2005 роки кількість суб'єктів господарювання в машинобудуванні зростає, а з 2006 року цей показник має тенденцію до зниження.

На основі статистичних даних [5–17] прослідкуємо динаміку показників розвитку машинобудування Хмельниччини за 2001–2010 рр. (табл. 2).

Таблиця 2

Показники розвитку машинобудування Хмельницької області

Показники	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
1. Обсяг реалізованої продукції, млн. грн.	327,7	325,3	335,8	438,6	526,9	707,5	995,2	1222,4	936,9	1118,5
2. Вартість основних засобів, млн. грн.	1186,4	1137,8	1042,9	917,9	917,5	883,7	915,2	943,0	1018,8	990,2
3. Ступінь зносу основних засобів, %	57,3	58,8	60,6	60,7	61	62,1	61,6	57,4	58	58,9
4. Середньорічна кількість найманих працівників, осіб	25095	20854	17722	17481	16751	16317	15288	14669	11358	10353
5. Середньомісячна номінальна заробітна плата працівників, грн.	243,61	302,45	391,05	499,03	609,52	785,28	1077,58	1406,35	1384,33	1860,33
6. Експорт продукції, млн. дол.	27,2	32,6	45,3	55,3	60,9	76,5	113,5	126,7	71,1	86,1
7. Імпорт продукції, млн. дол.	27,3	35,9	56,5	61,8	126,5	155,1	148,9	177,8	86,1	212,3

Індекс обсягу машинобудівної продукції в Хмельницькій області то зростає, то знижується (рис. 1). Найбільшим цей показник був у 2004 році (122,8 %), а найменшим — у 2009 (59 %) [5].

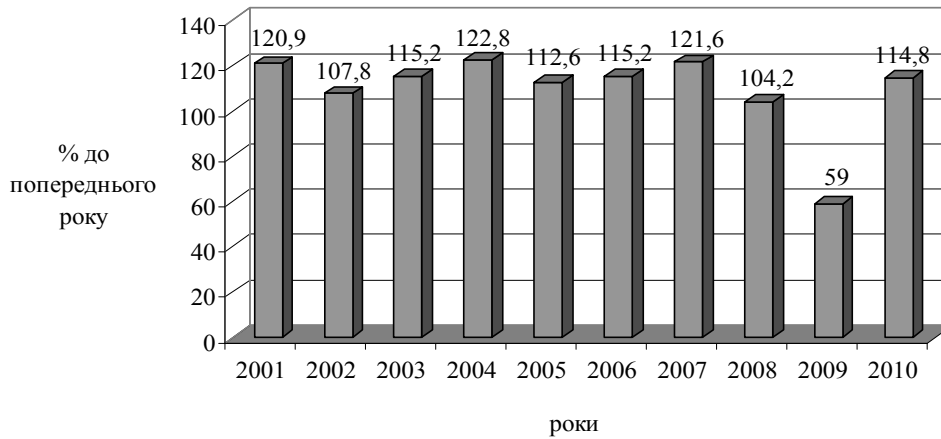

Рис. 1. Індекс обсягу машинобудівної продукції в Хмельницькій області

Обсяг реалізованої продукції збільшувався продовж 2001–2008 років. У 2009 році він зменшився на 23,35 % порівняно з попереднім роком, а вже в 2010 — збільшився на 19,37 % [5]. Питома вага реалізованої машинобудівної продукції у промисловості з 2001 по 2010 рік коливалась у межах 9–13 % [5; 9, с. 74; 10, с. 66] (рис. 2). Найбільшим цей показник був у 2002 році (13,1 %), а найменшим — у 2009 році (9,2 %).

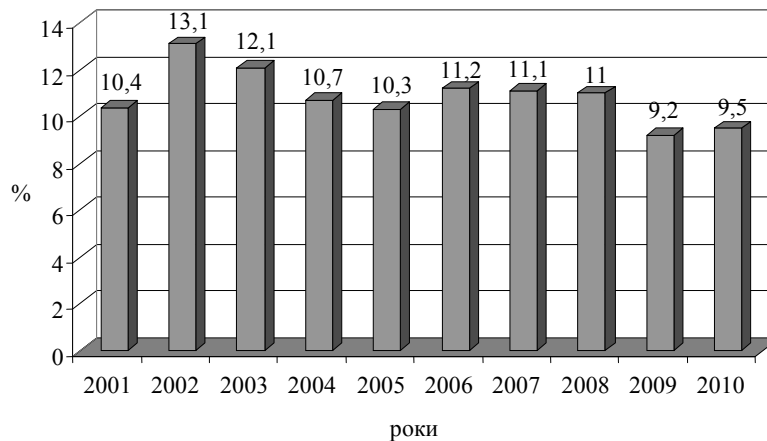

Рис. 2. Питома вага реалізованої машинобудівної продукції у промисловості в Хмельницькій області

Вартість основних засобів протягом 2001–2010 років як знижувалась, так і зростала [6, с. 57; 7, с. 43]. За період 2001–2006 років цей показник зменшився на 302,7 млн. грн. (25,5 %), а за другу частину досліджуваного періоду (2006–2010 рр.) збільшився на 106,5 млн. грн. (10,7 %). Ступінь зносу основних засобів підприємств машинобудівної галузі коливався в межах 57–62 % і мав тенденцію як до зростання, так і до зниження [6, с. 61; 7, с. 47]. Цей показник був найбільшим у 2006 році (62,1 %), найменшим — у 2001 і 2008 роках (57,3 % та 57,4 %).

Чисельність працівників машинобудівної галузі Хмельниччини щороку скорочується [12, с. 281; 16, с. 279; 17, с. 275]. Так, у 2010 році цей показник скоротився на 58,7 % порівняно з 2001 роком.

Оплата праці працівників машинобудівної галузі має тенденцію до зростання [12, с. 305; 16, с. 302; 17, с. 290]. Так, середньомісячна заробітна плата зросла за останні десять років на 1 616,72 грн. або на 86,9 %. Незначне її зменшення на 1,56 % спостерігалось у 2009 році.

Зовнішньоторговельні операції протягом 2001–2008 років збільшувалися [5; 8, с. 160; 9, с. 175; 10, с. 174; 11, с. 178; 12, с. 164; 13, с. 170; 14, с. 169; 15, с. 178]. У 2009 році відбувся спад експорту та імпорту продукції підприємств машинобудівної галузі Хмельниччини. 2010 рік характеризувався поживленням зовнішньої торгівлі. Питому вагу експорту та імпорту продукції машинобудівної галузі Хмельницької області в структурі всього експорту та імпорту продукції області показано на рис. 3. Частка експорту цієї продукції в загальному його обсязі коливалась у межах 26–34 %, а частка імпорту в загальному його обсязі — в межах 31–53 %.

Рис. 3. Питома вага експорту (імпорту) продукції машинобудування в структурі всього експорту (імпорту)

Поряд з цим темпи збільшення обсягу імпорту цієї продукції значно перевищують темпи збільшення її експорту. Результатом цього є від'ємне сальдо зовнішньої торгівлі продукції машинобудування протягом усіх десяти років (рис. 4).

Провівши аналіз розвитку машинобудівної галузі Хмельницької області, можна відзначити, що переломним став саме 2009 рік, який характеризувався значним скороченням реалізації машинобудівної продукції, зменшенням чисельності працівників та оплати праці в машинобудівній галузі, спадом експорту та імпорту продукції.

Досліджено, що більшість показників є незадовільними, до того ж у динаміці погіршувалися. Така ситуація зумовлена, перш за все, дією чинників зовнішнього і внутрішнього середовища, які негативно вплинули на розвиток галузі, серед яких найбільш критичними є високий ступінь зносу устаткування, дефіцит власних фінансових ресурсів, низький рівень диверсифікації виробництва, висока вартість виробничих ресурсів, недостатній рівень зовнішніх та внутрішніх інвестицій, висока вартість кредитних ресурсів тощо. У сьогоденних умовах господарювання дія вказаних чинників значно підсилюється фінансово-економічною кризою, що панує в країні та світі.

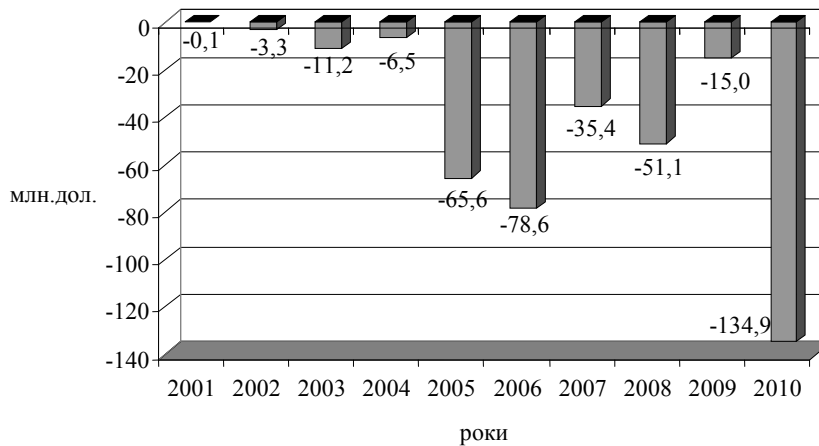

Рис. 4. Динаміка сальдо зовнішньої торгівлі продукцією машинобудівних підприємств Хмельницької області

Проведений аналіз розвитку машинобудування Хмельницької області дає змогу стверджувати, що стан галузі є незадовільним, що зумовлено зменшенням кількості підприємств, зниженням обсягів виробництва та реалізації продукції, скороченням чисельності працівників, незбалансованістю обсягів експорту та імпорту продукції тощо. У перспективі, на нашу думку, необхідно провести модернізацію машинобудівних заводів, їх технічне переоснащення з використанням сучасних технологій, розширити асортимент продукції, налагодити виробництво високоефективних машин та їх систем для всіх галузей і сфер народного господарства, приладів і апаратів, швидкісної електронно-обчислювальної техніки нових поколінь, виробництва систем зв'язку, засобів управління, автоматизації. Ми вважаємо, що за рахунок цього, значно підвищиться конкурентоспроможність продукції галузі.

Крім цього, на загальнодержавному рівні бажано було б здійснити такі заходи, як збільшення обсягів фінансування на підтримку та розвиток машинобудування, розробка та вдосконалення законодавчо-нормативної бази у сфері діяльності машинобудівних підприємств, покращення структури та умов експорту машинобудівної продукції, розробка та реалізація програм стимулювання розвитку інноваційної діяльності машинобудівних підприємств тощо.

Список використаних джерел

1. Машинобудування в Україні: тенденції, проблеми, перспективи [Текст] / під заг. ред. Б. М. Данилишина. — Ніжин : Аспект-Поліграф, 2007. — 308 с.
2. Шапуров, О. О. Стан і тенденції розвитку машинобудування [Текст] / О. О. Шапуров // Актуальні проблеми економіки. — 2009. — № 3. — С. 57–63.
3. Перелік підприємств і продукції [Електронний ресурс] Хмельницька обласна державна адміністрація. — URL : <http://adm.km.ua/index1.php?link=751>.
4. Єдиний державний реєстр підприємств та організацій України [Електронний ресурс] Головне управління статистики у Хмельницькій області. — URL : <http://www.km.ukrstat.gov.ua/ukr/index.htm>.
5. Промисловість: статистична інформація [Електронний ресурс] : Головне управління статистики у Хмельницькій області. — URL : <http://www.km.ukrstat.gov.ua>.

6. Промисловість Хмельниччини за 2001–2007 роки [Текст] : стат. зб. / за ред. В. В. Скальського. — Хмельницький : Головне управління статистики в Хмельницькій області, 2008. — 182 с.
7. Промисловість Хмельниччини за 2005–2010 роки [Текст] : стат. зб. / за ред. В. В. Скальського. — Хмельницький : Головне управління статистики в Хмельницькій області, 2011. — 151 с.
8. Статистичний щорічник Хмельницької області за 2001 рік [Текст] / за ред. В. В. Скальського. — Хмельницький : Головне управління статистики у Хмельницькій області, 2002. — 459 с.
9. Статистичний щорічник Хмельницької області за 2002 рік [Текст] / за ред. В. В. Скальського. — Хмельницький : Головне управління статистики у Хмельницькій області, 2003. — 503 с.
10. Статистичний щорічник Хмельницької області за 2003 рік [Текст] / за ред. В. В. Скальського. — Хмельницький : Головне управління статистики у Хмельницькій області, 2004. — 485 с.
11. Статистичний щорічник Хмельницької області за 2004 рік [Текст] / за ред. В. В. Скальського. — Хмельницький : Головне управління статистики у Хмельницькій області, 2005. — 481 с.
12. Статистичний щорічник Хмельницької області за 2005 рік [Текст] / за ред. В. В. Скальського. — Хмельницький : Головне управління статистики у Хмельницькій області, 2006. — 441 с.
13. Статистичний щорічник Хмельницької області за 2006 рік [Текст] / за ред. В. В. Скальського. — Хмельницький : Головне управління статистики у Хмельницькій області, 2007. — 434 с.
14. Статистичний щорічник Хмельницької області за 2007 рік [Текст] / за ред. В. В. Скальського. — Хмельницький : Головне управління статистики у Хмельницькій області, 2008. — 430 с.
15. Статистичний щорічник Хмельницької області за 2008 рік [Текст] / за ред. В. В. Скальського. — Хмельницький : Головне управління статистики у Хмельницькій області, 2009. — 442 с.
16. Статистичний щорічник Хмельницької області за 2009 рік [Текст] / за ред. В. В. Скальського. — Хмельницький : Головне управління статистики у Хмельницькій області, 2010. — 447 с.
17. Статистичний щорічник Хмельницької області за 2010 рік [Текст] / за ред. В. В. Скальського. — Хмельницький : Головне управління статистики у Хмельницькій області, 2011. — 432 с.

*Рекомендовано до друку кафедрою економіки підприємства і підприємництва
Хмельницького національного університету
(протокол № 3 від 22 листопада 2012 року)*

Надійшла до редакції 14.12.2012

Цвигун Т. В. Аналіз розвитку отрасли машиностроения в экономике Хмельницкой области
Исследовано место машиностроения в экономике Хмельницкой области. На основе статистических данных проанализирована динамика основных показателей развития машиностроения Хмельницкой области за 2001–2010 гг. Определены основные факторы влияния на развитие отрасли.

Ключевые слова: *производство, потенциал, экспорт, импорт.*

Tsvihun, T. V. Development Analysis of Mechanical Engineering in Khmelnytsky Region
The article explores the place of mechanical engineering in the economy of Khmelnytsky region. The dynamics of the main indicators of mechanical engineering development of Khmelnytsky region in 2001–2010 has been examined on a basis of statistical data. The main influence factors on the development of industry have been determined.

Keywords: *production, potential, export, import.*